

MAŁGORZATA KATARZYNA ŁUCZAK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

e-mail: malgosialuczak14@gmail.com

ORCID 0009-0004-0794-7253

Wyjazd naukowy studentów i doktorantów do Rzymu i Watykanu

W dniach od 20 do 27 marca 2025 roku, w trakcie Jubileuszu Zwyczajnego Roku 2025, ogłoszonego pod hasłem „Pielgrzymi nadziei”, odbył się wyjazd naukowy doktorantów, studentów oraz absolwentów Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz Wydziału Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II do Rzymu i Watykanu. W wyjeździe uczestniczyły 32 osoby. Opiekunem grupy z Warszawy był ks. dr hab. Jan Dohnalik, zaś grupy z Lublina dr hab. Anna Słowikowska. W drugiej części wyjazdu do grupy dołączyli także o. dr hab. Dariusz Borek, prof. UKSW, i ks. dr hab. Rafał Kamiński oraz ks. dr Adam Kaczor z KUL. Celem wyjazdu było pogłębienie wiedzy uczestników na temat funkcjonowania poszczególnych organów Kurii Rzymskiej oraz jej roli w zarządzaniu Kościołem katolickim, a także zaznajomienie się z dziedzictwem kulturowym i duchowym Rzymu.

Miejscem zakwaterowania grupy był Dom Polski Jana Pawła II przy Via Cassia 1200, który został zakupiony przez Polonię i ofiarowany papieżowi Janowi Pawłowi II w 1981 roku jako dom pielgrzyma dla Polaków przybywających do Watykanu. W czwartek 20 marca, po zakwaterowaniu każdy uczestnik miał możliwość samodzielnego odkrywania zakątków Wiecznego Miasta.

Kolejny dzień rozpoczął się od wizyty w siedzibie Papieskiej Komisji ds. Ochrony Małoletnich. W spotkaniu uczestniczyli Teresa

Morris Kettelkamp, podsekretarz Komisji, sędzia Neville Owen – członek Komisji, a także niektórzy jej pracownicy. Teresa Morris Kettelkamp opowiedziała o postępach w stosowaniu praktyk ochrony małoletnich oraz wyzwaniach, z jakimi mierzy się gremium Komisji. Ważną częścią spotkania było zaprezentowanie pierwszego rocznego raportu, który powstał po dziesięciu latach od powołania Papieskiej Komisji ds. Ochrony Małoletnich przez papieża Franciszka w 2014 roku. Również w piątek 22 marca odbyła się wizyta w siedzibie Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej. Przybyłych przywitał i wprowadził w tematykę spotkania kard. Dominique Mamberti, prefekt Sygnatury Apostolskiej. Dalszą część poprowadził ks. dr Paweł Malecha, promotor sprawiedliwości w tymże trybunale. Studenci mieli możliwość wysłuchania wykładu o kompetencjach poszczególnych sekcji trybunału oraz zadawania pytań. Jedno z nich dotyczyło zapytań Sygnatury Apostolskiej na stworzenie w Polsce trybunału ds. karnych na poziomie konferencji episkopatu. Obecnie sprawy karne dotyczące duchownych w Polsce są rozpatrywane przez sądy diecezjalne. Ich specyfika oraz złożoność skłaniają do rozważenia konieczności utworzenia centralnego trybunału karnego na wzór podobnych instytucji działających we Francji, Anglii czy Szkocji.

Pod koniec dnia uczestnicy odwiedzili Papieski Uniwersytet Gregoriański, gdzie spotkali się z ks. prof. Januszem Kowalem SJ, profesorem zwyczajnym i wieloletnim kierownikiem kursu jurysprudencji małżeńskiej Corso di Giurisprudenza na Wydziale Prawa Kanonicznego. Ks. prof. Janusz Kowal od wielu lat prowadzi również zajęcia w Instytucie Prawa Kanonicznego na Katolickim Uniwersytecie Pétera Pázmánya w Budapeszcie. Studenci wysłuchali wykładu na temat historii Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego w Rzymie oraz Wydziału Prawa Kanonicznego na tej uczelni. Papieski Uniwersytet Gregoriański powstał w 1551 roku z inicjatywy św. Ignacego Loyoli jako Kolegium Rzymskie. Od początku istnienia uczelnia kładła nacisk na wysoką jakość kształcenia w duchu jezuickim. Obecnie uniwersytet łączy tradycyjne wartości z nowoczesnymi metodami dydaktycznymi, oferując studentom z całego świata dostęp do zaawansowanych technologii edukacyjnych oraz bogatych zasobów

bibliotecznych. Biblioteka uniwersytecka gromadzi publikacje m.in. z dziedziny nauk teologicznych, prawa kanonicznego, historii i dziedzictwa kulturowego Kościoła, duchowości i psychologii. Studenci mieli okazję zapoznać się z księgozbiorem, przemierzając kolejne piętra biblioteki wśród ciasnych alejek i wysokich, wypełnionych książkami regałów. Dużym zaskoczeniem była dla nich informacja o zakończeniu działalności wydawnictwa Gregorian & Biblical Press. Wydawnictwo przez wiele lat publikowało najlepsze prace doktorskie z Uniwersytetu Gregoriańskiego, których egzemplarze były wystawiane w szklanej gablocie znajdującej się w holu uniwersyteckim. Obecnie gabłota niestety stoi pusta. Zwieńczeniem wizyty była Eucharystia sprawowana w uniwersyteckiej kaplicy, która pozwoliła na chwilę refleksji i modlitwy.

Trzeci dzień pobytu, sobotę, uczestnicy poświęcili na poznawanie dziedzictwa starożytnego Rzymu. Rozpoczęli od katakumb św. Sebastiana, jednego z najstarszych i najważniejszych miejsc pochówku pierwszych chrześcijan. Udali się również do znajdującej się obok Bazyliki św. Sebastiana za Murami. Po wspólnym zwiedzaniu każdy miał czas wolny na indywidualne poznawanie miasta i przysmaków włoskiej kuchni. Po południu uczestnicy odwiedzili Muzea Watykańskie, gdzie mogli w zadumie podziwiać światowej sławy dzieła sztuki, takie jak „Szkoła Ateńska”, „Dysputa o Najświętszym Sakramencie” oraz „Przemienienie Pańskie” Rafaela Santi, „Jan Sobieski pod Wiedniem” pędzla Jana Matejki, „Święty Hieronim na pustyni” Leonardo da Vinci czy „Złożenie do grobu” Caravaggia. Kulminacyjnym punktem zwiedzania była Kaplica Sykstyńska, miejsce wyboru nowego papieża. Kaplicę zdobią freski autorstwa Michała Anioła, które poprzez połączenie wydarzeń Starego i Nowego Testamentu przedstawiają historię zbawienia człowieka. Każdy panel freskowy ukazujący scenę biblijną zachęcał zwiedzających do kontemplacji i odkrywania.

W niedzielny poranek 23 marca 2025 roku uczestnicy wyjazdu naukowego wraz z wiernymi zgromadzonymi pod kliniką Gemelli trwali na modlitwie za Ojca Świętego Franciszka, który tego dnia miał opuścić szpital. Następnie część grupy udała się na liturgię

sprawowaną w rycie trydenckim w kościele Chiesa della Santissima Trinità dei Pellegrini, natomiast pozostali uczestniczyli we Mszy Świętej w kościele św. Stanisława Biskupa i Męczennika – głównym ośrodkiem duszpasterstwa polskiego w Rzymie. W drodze do Bazyliki św. Pawła za Murami oglądali najważniejsze zabytki Wiecznego Miasta, m.in. Forum Romanum, Koloseum oraz Ołtarz Ojczyzny – Vittoriano. Niespodziewanym akcentem dnia było przypadkowe spotkanie z bp. Andrzejem Przybylskim, biskupem pomocniczym archidiecezji częstochowskiej, który skierował do młodych kilka słów. Pozostała część dnia została przeznaczona na indywidualne zwiedzanie i odpoczynek. Jedną z propozycji był wyjazd do starożytnego miasta portowego Ostia Antica, zakończony podziwianiem zachodu słońca nad Morzem Tyrreńskim.

Po intensywnym weekendzie młodzi naukowcy z nową energią wrócili do spotkań z członkami instytucji kurialnych. 24 marca 2025 roku złożyli wizytę w Dykasterii Nauki Wiary, gdzie czekali na nich abp Philippe Curbelié – podsekretarz oraz urzędnicy z Polski – ks. dr Krzysztof Cisek oraz ks. dr Marek Story. Na początku kilka słów wprowadzających skierował do zgromadzonych Ksiądz Arcybiskup. Z sentymentem wspominał swoje początki pracy w kurii, przypominając postać śp. kard. Zenona Grocholewskiego, którego nazwał wielkim prawnikiem i człowiekiem wiary oddanym służbie Kościołowi. W swojej wypowiedzi napominał młodych, aby jako Polacy nigdy nie zapominali o dziedzictwie, które pozostawił po sobie św. Jan Paweł II. Spotkanie odbyło się w części archiwalnej dykasterii, w której przechowywane są dokumenty odnoszące się do kwestii doktrynalnych. Podsekretarz dykasterii pozostawił grupę ze swoimi współpracownikami i opuścił aulę. Rozpoczął się wykład na temat procedur *delicta contra fidem* oraz *delicta graviora*. Prowadzący w szybkim tempie zarysowali kompetencje dykasterii i stworzyli przestrzeń do dyskusji, ponieważ zależało im przede wszystkim na tym, co mają do powiedzenia młodzi adepci prawa kanonicznego. Pytaniom uczestników nie było końca. Dyskusja skupiała się głównie na zagadnieniach związanych z przestępstwem *contra sextum cum minore*.

Kolejnym punktem dnia było spotkanie z ambasadorem Adamem Kwiatkowskim w siedzibie Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej przy Stolicy Apostolskiej oraz przy Suwerennym Zakonie Maltańskim. Wszyscy byli bardzo wdzięczni pracownikom ambasady za poświęcony czas mimo licznych obowiązków związanych z organizacją wizyty prezydenta w Watykanie. Ambasador wyraził uznanie dla inicjatywy wyjazdu i zaangażowania młodych prawników w życie Kościoła.

Po opuszczeniu placówki dyplomatycznej grupa udała się do Dykasterii ds. Tekstów Prawnych, gdzie została przyjęta przez podsekretarzy ks. Markusa Graulicha SDB oraz ks. prał. Tuomo T. Vimpari. Podczas spotkania prelegenci przedstawili strukturę i zadania dykasterii, podkreślając jej kompetencje w zakresie autentycznej interpretacji norm prawa kanonicznego oraz zaangażowanie w proces legislacyjny. Zwrócili również uwagę na nowe kompetencje dykasterii wynikające z konstytucji apostolskiej *Praedicate Evangelium*. Należą do nich sygnalizowanie papieżowi o przestarzałych normach prawnych wymagających nowelizacji oraz promowanie wiedzy z zakresu prawa kanonicznego. Jednym z największych osiągnięć ostatnich prac dykasterii jest reforma Księgi VI Kodeksu Prawa Kanonicznego, którą rozpoczęto podczas pontyfikatu Benedykta XVI, a zakończono podczas pontyfikatu Franciszka. Prelegenci podzielili się ze słuchaczami informacją o ostatniej sprawie zgłoszonej do dykasterii przez Konferencję Episkopatu Polski, która dotyczyła projektu dekretu ogólnego w sprawie wysokości kar finansowych. Zwieńczeniem dnia była wizyta w Bazylice św. Piotra oraz grotach watykańskich, gdzie znajdują się groby papieży. Uczestnicy przeszli przez Drzwi Święte, otwarte z okazji trwającego Roku Jubileuszowego. W czasie wizyty nie zabrakło chwili na osobistą modlitwę przy grobie św. Jana Pawła II.

25 marca 2025 roku w uroczystość liturgiczną Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny, pierwszym punktem programu było spotkanie z ks. dr. Tomaszem Pocałujko w Dykasterii ds. Duchowieństwa. Ksiądz Doktor w swoim wystąpieniu poruszył kwestie diakonatu stałego, aktualnych wyzwań formacji seminaryjnej, wizyty *ad limina Apostolorum*, procedury ubiegania się o dyspensę od obowiązków

wynikających ze święceń, jak również tworzenia instrukcji dla nowo powołanych nuncjuszy apostolskich. Spotkanie okazało się ważną płaszczyzną do wymiany doświadczeń i spostrzeżeń. Następnie studentów i doktorantów z Polski w siedzibie Dykasterii ds. Kanonicznych przyjęli o. Szczepan Praškiewicz OCD – relator oraz ks. dr Bogusław Turek CSMA – podsekretarz. Uczestnicy mieli okazję zapoznać się z ich pracą, a także zobaczyć *postulatio* św. Stanisława Kostki oraz siostry Stanisławy Samulowskiej. Ostatnim ważnym punktem wtorkowego programu była wizyta w Dykasterii ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, gdzie na spotkanie przybyli proprefekt ks. kard. Ángel Fernández Artime SDB oraz kierownik biura dykasterii ks. dr Krzysztof Gierat CMF. Intensywny dzień zakończyła wizyta w Bazylice Matki Bożej Większej oraz w znajdującym się nieopodal Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy.

Wyjazd naukowy stał się również okazją do odwiedzenia Trybunału Apostolskiego Roty Rzymskiej. W środę 26 marca studenci zasiedli przy okrągłym stole w sali plenarnej wraz z ks. prałatem Grzegorzem Erlebachem, pełniącym urząd prałata audytora, czyli sędziego trybunału. Spotkanie rozpoczęło się od referatu na temat genezy powstania Roty Rzymskiej. Nazwa Rota pochodzi prawdopodobnie od sposobu przydzielania spraw zgodnie z ruchem wskazówek zegara lub sposobu funkcjonowania apelacji. Niektórzy uzależniają nazwę od okrągłego stołu, przy którym sędziowie zasiadali wspólnie w Awinionie. Z czasem dodano do niej przymiotnik „Rzymska”, aby odróżnić papieski trybunał od innych trybunałów nazywanych podobnie, np. Roty Hiszpańskiej w Madrycie. Wyroki rotalne od stuleci kształtują doktrynę oraz prawo Kościoła, dlatego od audytorów wymaga się najwyższych kompetencji, odpowiedniej wiedzy i autorytetu. Wysokie wymogi są stawiane również kanonistom, którzy chcą pełnić funkcje adwokatów Trybunału Roty Rzymskiej. Kandydat musi posiadać licencjat z prawa kanonicznego, ukończyć kilkuletnie Studium Rotalne, wykazać się odpowiednim doświadczeniem oraz cieszyć się dobrą reputacją. Ksiądz Prałat przedstawił również wybrane dane statystyczne. Przykładowo liczba wniesionych

do trybunału spraw w 2024 roku wyniosła 361, z czego 163 pochodziło z Polski, 72 z Włoch, a 46 ze Stanów Zjednoczonych. Sprawy kierowane do Roty Rzymskiej powinny być sporządzone w języku zrozumiałym dla trybunału, w przeciwnym razie akta muszą zostać przetłumaczone, co znacząco wydłuża przebieg postępowania. Utrzymująca się wysoka liczba spraw napływających z Polski przyczyniła się do decyzji Ojca Świętego Franciszka, który w styczniu 2025 roku mianował trzeciego sędziego rotalnego z Polski – ks. dr. Tomasza Kubiczka, którego uczestnicy mieli okazję poznać. Obecnie w skład Roty Rzymskiej wchodzi trzech sędziów z pochodzących z Polski, dwóch adwokatów rotalnych posługujących się językiem polskim oraz jeden obrońca węzła małżeńskiego z Polski. Należy jednak zaznaczyć, że sprawy pochodzące z Polski nie są automatycznie rozpatrywane przez polskich sędziów. Przydział tzw. turnusów sprawy odbywa się zgodnie z decyzją dziekana trybunału.

Kiedy część merytoryczna dobiegła końca, uczestnicy zostali podzieleni na dwie grupy i udali się na zwiedzanie pomieszczeń. Wizyta zakończyła się wspólną modlitwą Anioł Pański w gronie pracowników trybunału. Następnie grupa skierowała kroki na Papieski Uniwersytet Santa Croce, gdzie spotkała się z rektorem uczelni ks. prof. Fernando Puigiem, kanonistą, który przybliżył funkcjonowanie uczelni, a szczególnie znajdującego się na niej wydziału prawa kanonicznego. Spotkanie zakończyło oglądanie panoramy miasta z tarasu widokowego położonego na najwyższym piętrze uniwersytetu.

Ostatnim wspólnym punktem podczas wyjazdu było zwiedzanie Zamku Świętego Anioła, zwanego również Mauzoleum Hadriana. Początkowo został on wzniesiony jako grobowiec cesarza Hadriana, a z czasem przekształcony w potężną twierdzę papieską. Zamek służył jako schronienie dla papieża w czasie wojny. W 1277 roku papież Mikołaj III zbudował mur łączący zamek z Watykanem, który istnieje do dziś.

Zwieńczeniem intensywnego wyjazdu naukowego była wspólna kolacja, podczas której uczestnicy podziękowali głównemu organizatorowi, ks. dr. hab. Janowi Dohnalikowi za jego zaangażowanie i trud włożony w przygotowanie całego przedsięwzięcia. W dowód

wdzięczności wręczono mu koszulkę klubu AS Roma, nawiązującą do jego wspomnień z czasów studiów doktoranckich w Rzymie, kiedy to uczęszczał na mecze tego zespołu.

Wyjazd naukowy do Rzymu i Watykanu miał nieocenioną wartość dydaktyczną. Umożliwił uczestnikom nie tylko utrwalenie posiadanej już wiedzy, ale również pozwolił na zapoznanie się z jej praktycznym zastosowaniem oraz dał okazję do aktywnego udziału w dyskusjach. Ponadto sprzyjał wymianie doświadczeń i zacieśnieniu współpracy między ośrodkami akademickimi Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Takie wyjazdy warto uwzględniać w programie kształcenia, ponieważ stanowią dla młodych naukowców bogate doświadczenie oraz inspirują do dalszych badań nad prawem kanonicznym i funkcjonowaniem Kościoła.